

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 4-50 fil.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 cor
1/2 an 12 cor.,
1/4 an 6 cor.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil. a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirei“ în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Episcopia gr. cat. maghiară.

De multă vreme n'a fost chestiune, care se agite atât de mult opinia publică, și să fie atât de puțin cunoscută publicului, cum e acum chestiunea Episcopiei gr. catolice maghiare.

Plămădită de zeci de ani în taină, când și când răsufla în public câte ceva despre chipul înființării ei, mai mult, ca să ispitească opinia publică și să observe, că ce primire va avea înaintea celor în drept și interesați. Și nefiind inițiată din motive curate, ne fiind reclamată de adevăratele lipsuri ale unei părți din populația țării, nu-i mirare, că totdeauna ridică împotriva ei valuri de nemulțumire. În sfârșit iasă din nou la suprafață, nu ca să îndestuliască câteva mii de credincioși și să-i ajute în lipsele lor sufletești, ci ca să slujască ca o unealtă de maghiarizare, să spargă provincia mitropolitană unită, să-i vatemă intregitatea și să steie în ajutorul guvernului pentru ajungerea scopurilor sale. Văzută în astfel de lumină, care în sfârșit e cea adevărată, ridică toată lumea românească împotriva ei. Preoți și popor cu un singur glas protestează contra acestor uneltiri păcătoase și se lapadă de a fi în legătură cu o astfel de instituție de ordin sufletească, care e născută din păcat.

Glasurile de nemulțumire străbat departe, până la scaunul sf. Petru. Acolo oamenii rămân mirați de protestele acestea monstre, căci cei ce cutează să ceară aprobarea unei astfel de Episcopii, prezentau situația în altfel de color.

Nu știm care va fi sfârșitul, pentru-că am accentuat, că adevărul se ascunde, de cei-ce vor să fugă de lumină. Constatăm, că după manifestația dela Alba-Iulia, bula de preconizare a noiei episcopii era sosită de câteva-ori. Mai târziu se

aștepta o sărbătoare, spre a fi datată din o zi însemnată. A trecut și sărbătoarea sf. Apostoli și bula tot n'a mai sosit la noi. Ei, dar acum va veni desigur, stilizarea ei e fapt împlinit(!?)

Cu ce să te alegi din toate aceste? Dumnezeu știe. Se pare că Episcopia și de se va aproba, nu se va face așa după-cum o așteaptă cei răi. De aci vești peste vești, spre a încuraja pe unii și desiluziona pe alții.

Noi așteptăm liniștiți, cu încredere în Dumnezeu, îngrădindu-ne și apărându-ne de lupul, ce are să vină în piele de oaie. De aceea de data aceasta dăm schița unui program de apărare, pregătită de un preot din părțile espuse. Cetitorii alegeți armele de apărare.

* * *

Onorați Frați! E momentul suprem ca în aceste zile de grea încercare pentru biserica și neamul nostru totnatul gr-cat. român să știe sta locului bărbătește și îndeosebi preoții. Nu-i iertat, ca în aceste zile, să devină măcar unul din noi fiul pierzării.

Pentru purcedere uniformă, vă prezint un proiect rugându-vă să binevoi-ți a-l pertracta în adunările d-voastre preotești ținute extraordinar cât mai îngrabă.

Protestare energetică împotriva gândului de a se înființa plănuita episcopie gr-cat. maghiară din parohiile noastre române pe motivul că acel gând nu-i pornit din nici o lipsă sufletească, ci din utopia de a maghiariza cu toate mijloacele și pentru-că credincioșii noștri nici unul nu vreau să părăsească diecezele (Blaj, Gherla, Orađa mare), de acum.

Declarăm firm și neclintit, că — deoarece-ce cu ocasiunea adunării noastre n'am avut intențiune nici măcar implicită a ne deobliga de-a liturgisi poporului credincios în altă limbă decât cea română, și deoarece-ce n'am jurat obediența decât episcopului nostru, succesorilor lui legitimi și mai marilor lui bisericesti altuia nimănui, și deoarece-ce am fost ordinați pe titlul diecezei, cărei aparținem de prezinte, — dacă s'ar forța înființarea episcopiei gr-cat. maghiare al cărei limbă liturgică n'ar fi cea română, al cărei cap n'ar fi succesorul episcopului nostru, noi nu vom trece în sinal acelei episcopii.

Nu ne poate mângăia nici împrejurarea că dacă ar trece parohiile ne-ar da pace să

ne folosim de limba română în biserică și școală, căci atunci ar putea se rămână situația de acum și n'ar mai fi lipsă de înființarea unei episcopii noue.

Declarația aceasta să se facă cât de îngrabă, ca pentru-că actualii preoți ar putea păstori în parohiile lor, numai până-ce episcopul n'ar crește clerici. Căci doară a declarat vestitul d. Szabó Jenő, că vieța sufletească a credincioșilor gr-cat. maghiari, numai preoți de naționalitatea aceea o pot mai bine îngriji.

Las să vedem dela început cum le va succede preoților ruteni, a păstori în parohiile noastre! Las' să vedem că au rutenii preoți de prisos, ca să ajungă din ei în toate parohiile.

Las să vedem și noi, să se convingă și ei, cum se vor ferici credincioșii cu o liturgie care nu e slujită în limba românească. Să-i vadă pe acei preoți, cari n'au venit în staulul oilor pe ușe, ci pe fereastă, cum se vor pacheta dela cele dintâi zile și vor trebui să plece.

O. F. Dvoastră sunteți chemați a apăra în aceste vremuri critice biserica română unită de dezastrul, ce o amenință. Hotărîrea și ținuta dvoastre ne va arăta, că mai are menire pe pământ multoropsitul popor român, sau i-s'a stâns deja din inimă dorul de viață. Ca să nu fiți învinși, să nu se poată începe procesul de disolvare a bisericii și neamului român, fiți treji, fiți „Preoți cu crucea în frunte!“... căci doară și noi suntem factori, de a căror părere trebuie să se țină seamă! „Căci oastea e creștină!“ e creștină, e română, și e cu noi!

Un credincios din Moftin, îmi spuse că dl protopop Gheorghe Șiuta ti îndeamnă la apărarea, respective la susținerea școlii cu motivarea, că dacă perdem odată școala e pe aceeași cale și biserica, că „dela școală numai pragu-l treci și ești în biserică. Evenimentele mai nouă adevăresc motivarea aceasta. Acum petrecem vremurile, în cari dau asalt bisericilor noastre și vreau să treacă pragul acelora, vreau să între în sanctuarele noastre, ca să ne scoată pe noi de acolo. Adevărul și dreptul sunt puternice! Și noi cu acele înarmați vom stăpâni bisericile noastre, și nu vom lăsa să treacă pragul acelora nimenea. Tuturor acelora, ce se vor apropia cătră bisericile noastre cu gândul celor nechemați, avem să le strigăm un puternic: În lături dela Casa Domnului, căci „Cu noi este Dumnezeu“, și până ce Domnul e cu noi, nimic nu ne va putea strica cel rău!

Augustin Dănilă
preot gr. cat. român.

Anuare școlare.

I.

Al XXVIII-lea anuar al institutului pedagogic-teologic al arhidiecezei ortod române transilvane în Sibiu, pe anul școl. 1911—12, publicat de directorul Dr. Eusebiu Roșca.

Este întâiul anuar primit la redacția noastră. Lucrat cu mult scrupul și cu multă conștiințiozitate, cuprinde toate datele referitoare la seminar pe 1911/12 și cele cari stau cu ele în legătură, oferindu-ne astfel un tablou real despre starea și progresele seminarului pe anul școlar, ce s'a încheiat.

Cel mai însemnat eveniment în viața seminarului a fost: *centenarul institutului* care s'a serbat în 15/28 Sept. 1911; această serbare foarte frumos o descrie Dl Dr. Pavel Roșca.

Dsa ne dă întreg programul și decursul acestei serbări; ne înșiră ecourile din depărtări cu această ocaziune și în preajma acestei serbări însemnate, care în viața ori cărui obvine așa de rar.

Întâiul punct din program a fost cuvântarea de deschidere a directorului institutului Dr. E. R. Roșca.

Urmează disertația Dlui prof. Dr. A. Crăciunescu. Se adaugă apoi date, cari privesc serbarea centenarului și date referitoare la decurgerea întregului an școlar. Numărul profesorilor este 14, cari în decursul anului au dezvoltat activitate literară mai intensă, este 8. În secțiunea teologică au fost 98 elevi, în cea pedagogică 112, total 210.

S'au făcut mai multe excursiuni la Ocna Sibiului, Săliște și prin România. Fondurile pentru ajutorarea elevilor sunt în număr de 4.

Anuarul se încheie cu literele fundamentale al „fondului Dr. Petru Șpan“ a cărei scop este a da ajutoare elevilor din secția

pedagogică pentru călătorii de studiu, sau pentru completarea studiilor la vreun institut de specialitate.

II.

Raportul al XLIX-lea despre gimnaziul superior fundational din Năsăud, pentru anul 1911—12. Publicat de Ioan Gheție, dir.

Al doilea anuar primit la redacția noastră este al gimnaziului din Năsăud, un Raport în adevăr lucrat și întocmit cu multă îngrijire și conștiințiozitate. Aci aflăm toate datele, cari ar dori să le știe cineva despre amintitul gimnaz românesc.

În partea primă aflăm o foarte interesantă conferință publică ținută la gimnaziul de acolo, de cătră d. profesor dr. Nicolae Drăganu. Conferința poartă titlul: *Sportul la cei vechi și întru cât a servit el de bază sportului modern*. Partea introductivă a acelei interesante conferințe este următoarea:

Astăzi trăim în un timp când lupta pentru existență este așa de vie, încât puțini oameni pot îndura cerințele ei fără se slăbească. Și dacă aceste cerințe vor tot crește mereu, cum e probabil, ele vor zdrobi chiar și structurile cele mai vinjoase. Creșterea noastră trebuie așadar să se facă în așa fel, ca să fim destoinici a susținea nu numai lupta intelectuală ce ne așteaptă, ci să putem îndura și oboseala trupească din cale afară mare, la care vom fi supuși. *Mens sana in corpore sano*. (Minte sănătoasă în trup sănătos), iată o zicală veche, o axiomă scurtă și plină de înțeles, de care nu se poate înstreina nici un medic, nici un pedagog, nici un filozof și peste tot nici un om cu mintea sănătoasă. Acel care își ia ca maximă de viață aceasta axiomă, își implinește datorințele mult mai ușor și mai punctuos decât aceia, cari nu cunosc măsură nici în muncă, nici în odihnă. Invingerea în lupta pentru existență îi este mai sigură, de-

oarece-i poate suporta mai ușor ostenelele aceleia decât cei bolnavi trupește ori sufletește, ori în amândouă chipurile. Un popor numai atunci poate avea fi destoinici și gata să-și slujească patria cu mintea și cu brațele deopotrivă, precum și să-i cinstească legile, când își organizează institutele de creștere după axioma amintită. Istoria ne învață, că în statele, în care aducația fizică îngrijită a mers mână în mână cu educația intelectuală, aflăm cele mai însemnate încercări și străduințe, cari au ajutat înaintarea omenirii. Și ce minuni ar fi săvârșit acele state, dacă pe lângă educația fizică și intelectuală n'ar fi pierdut din vedere pe cea morală!

Incepe apoi dela cele mai vechi popoare, cari s'au ocupat cu acest însemnat factor al educației în societate, amintind amănunțit jocurile iubite de cătră tinerii greci și romani indeosebi. Ne înșiră eroii, cari în pasiunea lor pentru sporturi, arta gimnastică, au rămas celebri.

Cele mai însemnate jocuri, sporturi la greci erau: sărit, alergare, aruncare cu disc, lance și trântă, inotul cu fundatul, luntritul, călăritul etc.

Romanii încă aveau aceste sporturi — dar în cea mai mare parte, împrumutate dela greci. Și așa ne arată apoi, că în timpul mai nou ce sporturi sunt la ordinea zilei, și într'u cât își trag originea dela cele vechi.

Și încheie astfel:

Dacă aruncăm acum o privire asupra sportului celor vechi ne putem convinge de folosul cel mare ce-l putem avea din cultivarea deosebitelor ramuri ale aceluia. Luând pildă dela ei ar trebui să ne îngrijim mai mult de sănătate și să nu ne hrănim numai mintea, căci nu este comoară mai scumpă ca sănătatea, pe care numai acela o poate prețui,

FOIȚA.

Negură...

— Ada Negri. —

Mă doare sufletul... În zări
Departate peste 'ntinse șesuri
Se 'ncurcă somnoroase neguri
Domol

Eu stau aicea și privesc,
Răzleața corbilor rotire...
Cum croncănind în larg de fire
Se duc...

Se duc și crângu-și sună lin
Coroana-i tristă despoiată,
Când vântul aprig se arată
Prin crengi...

Mi-e frig... Cu mine nime nu-i...!
Și-un glas, ca de fanteam'-ascunsă,
Mi-se păru, că 'ncet pătrunse
Spre văi...

Și par'c'a zis un lung: „Te aștept...!“
— De ce, te porți prin neguri pale
O 'ndurerat și plin de jale:
„Te aștept...!“

Valeriu Bora.

Sânziene.

De ce, în anumite ceasuri ai senzația, că te topești încetul pe 'ncet, la fel cu o lumină de ceară, și ființa ta întreagă preschimbată în particule mici-mici volatile se împreună cu nemărginirea?

...Un fir de floare chiar, privit la butoniera unui trecător, un cântec, o melodie fredonată pe-o terasă îndepărtată, cu ce taine va fi stând în legătură, că de-odată, ca înpins de-o forță imperioasă te simțеști parcă purtat pe aripi ușoare-ușoare și moi — îndărăt, spre treptele misteriosului turn format din șirul anilor tăi pierduți...

Aseară am rămas în întunerecul odăii, amestecat cu umbre și pulvere de lumină, rătăcită prin ferestre dela felinarele de stradă. și m'am văzut îndărăt cu nu știu câți ani, în liniștea fermecătoare a unui amurg demult... demult... Sub mărul uriaș dela fereastra arcuită, sub mărul care în lumina de lună, când își lovia arar crângile grele de obloanele de scândură, — părea bătut cu fășii de aur...

Vrafuri de sânziene erau prăvălite înaintea noastră și Manița împletită cu tot zorul mânuțelor ei...

Eram cu toții de astă-dată sub umbra fantastică, purtătoare de vedenii, — a mărului ce se clătina mulcom în bătaia suvițelor de vânt rătăcitor...

...O cunună, una numai mai trebuia isprăvită... și cu ochii-i schinteetori, ca de pisică Manița săltă veselă aruncând rând pe rând câte-o împletitură pe coperișul cășii noastre din minunatele, galbenele sânziene — ciudatele flori osândite cu o menire, pe care poate, că nu o au și nu o au avut niciodată...

— „Asta-i a mamei!“ și mânuța Maniții făcu o smâncitură avântată...

— Asta-i...

— Asta-i a ta! și-mi vâri în ochi o împletitură din florile albe, galbene...

Eu stam nedumerit în cămășuța mea de giulgiu și nu puteam înțelege, ce vrea Manița...

Ci, atâta am văzut, că cea aruncată mai în urmă s'a rostogolit îndărăt... și Manița a prins a bate veselă în palmi și sărind în jurul meu îmi spunea cu un fel de răutate nevinovată:

— Tu mori mai întâi, tu mori mai întâi...

Ce mi-a fi trecut prin minte mie? Ce vedenii mă vor fi cuprins în clipele acelea, cu brațele lor lungi, sub cântecul crengilor de măr, ce atingeau rar obloanele ferestrelor noastre, poleite de lună, ca de-o apă de aur, — că am privit numai spre mama și de-odată am alergat la ea, cu ochii umflați de lacrimi...

Nu puteam înțelege ce vrea Manița și totuși m-a cuprins o înfiorare parcă,

care nu o are. Să ne aducem totdeauna aminte de vorba lui Sokrates: „*e urît să mori fără să vezi cum ai fost mui frumos*“.

Urmează date mai însemnate pentru institut. Statul personal. Profesori gimnaziali au fost 16. Școlari au fost înscriși 299. Dintre aceștia gr.-cat.: 202, gr.-or. 72, rom.-cat. 9 etc...

După limbă, români: 279, alte neamuri 20.

Examen de maturitate au făcut 28. Încheierea anului școlar 1911—12 s'a făcut în 27 Iunie st. n. 1912 la 8 ore a. m.

E interesant însă ceea-ce am observat întâmplător în acest Raport — și anume la pag. 97. Date statistice 2. Aflăm: greco-cat. 202, gr.-or. 72=suma 274.

b) după limba maternă: români 279. Cinci băieți români de ce confesiune vor fi?

Nouă însoțire Raiffeisen în comitatul Albei inferioare.

Cum comuna *Armeni*, cu populațiune numeroasă și aproape exclusiv românească, a fost lipsită, ca multe alte comune de ale noastre de prin comitate, de vre un așezământ, care să aibă la inimă cauzele popoului nostru, comersantul și proprietarul luminat din *Armeni*, dl *Moise Opriș*, a apelat la comitetul central al Reuniunii agricole sibiene, ca prin trimișii săi, să pună la cale întemeierea unei însoțiri economice la noi. Delegații Reuniunii d-nii *Aurel Cosciuc* și secretarul *Victor Tordășianu* s'au prezentat în comuna noastră la 17 Martie n. c., unde în fața întregii obște, dl *Cosciuc* a tractat cu deplină competență despre însămnătatea culturii pomilor, iar dl *Tordășianu* a vorbit cu multă însuflețire despre foloasele reale ce le aduc populațiunii însoțirile de tot soiul și îndeosebi însoțirile sătești sistem *Raiffaisen*,

de cari s'au întemeiat, parte cu concursul direct, parte indirect al Reuniunii agricole, peste 50, din cari singur în comitatul Sibiului 25, și cari toate lucrează spre a mântui populațiunea din ghiarale cămătarilor, oferind părtașilor împrumuturi în suma, de care au lipsă, dându-le atunci, când au lipsă de ele și cu aproape nici o cheltuială, fie de timp, fie de bani. După ce dl *Tordășianu* ni-a luminat, că în cadrele însoțirii putem întemeia prăvălii (cosumuri), magazine de bucate și societăți de valorizarea produselor, asigurarea vitelor etc., și după ce dl *Opriș*, care între altele este și agent al unor bănci pe acții, ni-a însuflețit și asigurat de bunătățile ce rezultă din întovărășirea noastră, — 63 fruntași s'au înscriș membri la însoțirea de credit *Raiffeisen*, numită „*Plugarul*“ din *Armeni*, care s'a și constituit imediat sub prezidenția dlui *Opriș*, iar cu pregătirea actelor s'a angajat dl *Tordășianu*. După multe peripeții, tribunalul din *Alba-Iulia* a luat cu aprobare la cunoștință statutele însoțirii noastre „*Plugarul*“, de care noi plugarii legăm cele mai frumoase speranțe. În numele părtașilor aduc sincere mulțumite comitetului Reuniunii agricole și îndeosebi dlor *Cosciuc* și *Tordășianu*, cari pe cheltuiala lor de timp, de obosală și de bani, ne-au întreținut o zi întreagă cu afaceri de interes obște.

„*Spic*“.

Internatul de băieți din Beiuș.

— *Aviz părinților.* —

În internatul „*Pavelean*“ de băieți din *Beiuș* se vor primi tineri, cari vor avea intenția a se înscrie de studenți ordinari la gimn. sup. gr.-cat. de aici, de aceea:

Acei părinți, cari doresc, ca pruncii lor să fie găzduiți în decursul anului școl. 1912—13 în acest internat sunt recercați,

ca recursurile pentru fiii lor să și-le înainteze rectoratului acestui internat până în 1 August n. incluzive, pentru-ca avându-se în vedere numărul cel mare al recurenților, celor însinuați de bună vreme, să li-se poată asigura loc în internatul nostru.

În schimbul taxei de întreținere de 410 cor., elevii vor primi vipt într'u toate corespunzător și anume: dimineața lapte cald cu pâine; la 11 ore — între prelegeri — o jîmlă; la prânz 3 plesse; seara 1—2 plesse. Vor primi în acest internat 2 rânduri de vesminte, unul mai călduros de iarnă, altul pentru vară, 1 palton de iarnă și 1 pălărie, toate aceste uniforme.

Toți băieții din fiecare clasă vor avea în ale studiului instructori pe cei mai buni, iar remunerația ce se dă acestor instructori e socotită în taxa de întreținere.

Se va purta grijă, ca elevii să iee tot la două săptămâni câte o baie, iar în caz de boală vor fi îngrijiți de medicul internatului și provăzuți cu medicină.

Sunt rugați însă părinții, ca în decursul anului să nu trimită băieților pachete cu de ale mâncării, și dacă totuși aceasta nu s'ar putea încunjura, atunci mâncările sosite la adresa elevilor se vor distribui sub privegherea superiorității, colegilor elevului din clasa respectivă. Tot asemenea banii sosiți la adresa elevilor vor fi manipulați de superioritatea acestui institut, purtându-se grijă, ca elevii deodată cu încunjurarea luxului, să și procure cele de lipsă din banii sosiți și primiți spre păstrare.

Elevii, la înscrierea lor în acest internat, vor avea să aducă cu sine: 1 carte de rugăciuni, albiturile de lipsă: 6 rânduri (cămăși și subpantaloni); 12 batiste; 6 părechi ciorapi; 3 sarvete; 3 ștergare; 1 sau 2 perini cu 2 sau 4 fețe de perină; 3 ciarșafuri (lepedee) pentru saltea (sac de paie);

am prins să tremur, ca un firicel de trestie... și am alergat repede-repede în brațele mamei.

— Imi era frică de moarte.

T. M.

Visuri

din țara cu zîmbetul etern.

— impresii —

Albano—Castel Gandolfo, 3 Iulie 1912.

Ne-am obișnuit deja — mai vîrtos noi *Românii* din *Transilvania* — a pomeni cu oareșcareva pietate pămîntul italian, și a-l învîlura de-odată într'o aureolă specială, izvorită bag'șeama din conștiința, că suntem urmașii celor ce au biruit pe vremuri aceste meleaguri și au făcut din ele centrul lumii culturale de pe acum vre-o două mii de ani.

Zicala, că „*toate drumurile duc la — Roma*“, după toate semnele, — n'a fost de loc numai simplu joc de cuvinte, căci colorurile, câte mai strigă aci pretutindenea și azi, fie și din ruine, sunt mărturii că cerul de mari, și vor să mai vestească și peste veacuri, că pe colinele aceste a trăit un neam frumos ca soarele în puterea arșiței de meazăzi, puternic ca un învingător al lumii, și ambițios ca și un strănepot de zei.

Momentul bate în tragic, când te gîndești, că azi numai oseminte risipite păstrează ființa lui. Dar istoria și firea peste tot — dacă și, încolo, răsună orice păcat cu o

consecvență neîndurată, — recompensează paguba pe altă latură.

A apus, ca un amurg într'aurit de primăvară, imperiul roman cu toată lustruală și puterea lui înfloritoare; — soarele din asfințit însă și-a lăsat protuberanțele orbitoare pe orizont, și le-a împrăștiat în milioane de raze strălucitoare pe la cele patru vânturi. — Azi Francezii cu toate nuanșările lor, apoi Spaniolii, noi *Românii*, *Italianii* șcl. șcl. purtăm cu fală oase din oasele și suflet din sufletele străbunilor noștri *romani* trecuți în lumea viselor. Și când din depărtări ajungem să atingem acest pămînt sfințit cu sângele părinților noștri, — tresaltă inima în noi și flacări ne prinde sângele în vine, căci simțim mișcându-se ruinele de pe morminte și glasuri părintești pătrunzând din adâncime și frîngându-se în mii de ecouri: din capitoliu în muntele *Ianicul*, și din *Coloseu* în *Columna* lui *Traian*.

E cu neputință a prinde într'o schiță fugară ceea-ce poate simți un suflet românesc în fața amintirilor duiosase din trecut; numai momente răzlețe dacă poți fixa. Pentru o confiderare mai aprofundată se reclamă și vreme și spaț. — Sper, ca mai târziu, după ce mi-se vor așeza pe deplin impresiile, — dela o anumită distanță: să le pot reda într'un cadru mai potrivit, amăsurat pietății, ce le revine.

*

Că geniul roman, cu prestigiul său

creștinesc concentrat în *Roma*, mișcă și azi, chiar cași pe vremuri, țări și mări, — e fapt, asupra căruia nu mai incupe discută. — Celce pleacă în turneu prin *Italia*, începând cu *Casa Sfântă* din *Loreto* și cu *Roma* — își pierde grabnic echilibrul în noianul atîtor impresii și relievi neprețuite, câte întimpină la tot pasul. Și când după toporeala unei săptămâni întregi te poți retrage în adâncurile sufletului la un loc de-o parte — cum e d. e. *Castel Gandolfo* — impresiile nenumărate pornesc ca roinul răscolit, fără a ști de unde să începi și unde să sfârșești.

După *Loreto* — locul cel mai sfînt de pe pămînt — *Roma*, cu sutele ei de biserici, e numai încoronarea tuturor pornirilor bune, de câte și-se agită sufletul. — Nici că și-ai putea închipui d. e. plecarea din *Loreto* fără cuminecare creștinească, și tot așa nu și-se pare indestul de prețioasă nici d. e. iluminarea *Catedralei Sf. Petru* din *Roma*, cu cele vre-o 450 luminări numai pe fațadă în seara *Sărbătorii S. Petru* — fără a-te ști mărturisit și cuminecat pe locul, unde vîrhovnicul apostolilor și *Sf. Pavel* și-au cetluit cu sângele propriu credința în Mîntuitorul lumii. Dar să lăsăm *Roma* și *Loreto* pe altă dată.

Suntem în *Castel Gandolfo*. — Unicul loc, înafară de *Vaticanul* și *Lateranul Romei*, care mai figurează ca teritor papal exempt de subț suverenitatea regimului italian. Situat pe marginea lacului *Albano*, — din în-

2 părechi de ghete; perii de ghete; de vesminte; de cap și de dinți, apoi 1 peaptân des și altul mai rar.

De țol respective plapomă elevul nu va avea lipsă, fiind-că superioritatea internatului s'a îngrijit, ca elevii să aibă fiecare țol călduros uniform.

Taxa de 410 coroane e de a se solvi în două rate anticipative și anume prima rată de 200 cor. va trebui solvită necondiționat la intrarea elevului în internat, așa că fără de aceasta sumă nesolvită elevul nu va putea fi primit, respective înscris. A doua rată de 200 cor. va fi să se trimită la adresa rectorului, cel mult până în 1 Faur n. 1913, iar taxa de înscriere de 10 cor. se va trimite după-ce păriatele elevului va fi încunostințat despre primirea elevului în internat până cel mult în 15 August n., așa încât fără de aceasta taxă elevului nu i-se va putea rezerva loc, iar la caz când elevul deși înscris, totuși nu ar veni eu locuința în internat, taxa de înscriere de 10 cor. va trece în favorul internatului.

Cererile întrate după 1 August n. nu vor putea fi luate în considerare.

Toate aceste cuprinse în acest avis sunt a se observa, atât de cei noi cât și de cei cari au mai fost elevi ai internatului nostru.

Beiuș, la 1 Iulie n. 1912.

Rectoratul int. »Pavelean« de băieți gr.-cat.

Note politice externe.

Alegere de prezident în Statele Unite. America de-o vreme încoace clocotește de huietul adunărilor electorale.

căperile papale cari de cari mai frumoase, privesc peste lac și clinele verzi întunecate: e una din cele mai încântătoare. În colo comuna întregă n'are mai mult de vre-o 2000 locuitori. Înalt situată deasupra mării, — cu drumuri bine pavozate, și puține alte însămănătăți, afară de menționatul palat pontifical de vară și de Biserica S. Toma, ambele în centru. Pe drumul către Albano, o tabelă, comemorativă ne mai amintește despre întreținerea lui Goethe în locurile aceste prin a. 1787.

Pe lângă toată pripa, nu pot trece ou vederea tabloul original dlui Lionardo da Vinci „Cina de pe urmă“ din Castel. Când voiu tracta, la timpul său, artele renaisance-ului din Roma, între nestematele pe cari ni-le-a conservat d. e. Capela Sixtină și celelalte multe locuri: dela Bernini până la Michelangelo, Raffael șcl. — nu va lipsi nici tribuna de pe care ne va grăi arta lui L. da Vinci.

Impulziv îmi scapă din condei vorba lui Garibaldi: „Roma o morte!“ Roma sau moartea! Recunoștința urmașilor i-a și eternizat-o pe statuia lui superbă de pe muntele Ianicul.

E reflexul unei țării de voință, pe care n'ar strica să ni-o întipărim în inimi, mai vârtos noi Români uniți cu Roma. Din voință tare întemeiată pe intențiuni curate — are să mănecă și regenerarea și mântuirea noastră pe întreaga linie: în sus și în jos! Deci fraților, pe urmele vorbeii de mai sus: „Oameni întregi și la înălțimea vremii, — ori moartea!“

La revedere din Neapole și Sorrento!
I. Roșiu.

Lupta ce se dă între candidați pentru întâietate doar nici că se poate descrie. Veniau știri într'o vreme, că unul dintre cei doi potrivnici în urma încordărilor prea mari, prin vorbirile cele multe, — a răgușit așa de tare încât, graiul nu i-se mai auzia aproape de loc, iar al doilea a trebuit să fie operat la grumazi.

În cele din urmă se spune, că Roosevelt a ajuns prin uneltirile lui, acolo încât la toamnă, în Nov. nu va mai fi nici candidat pentru prezidenție. Astfel la toamnă în Noemvrie lupta de alegere se va da numai între Taft și Wilson.

În Turcia domnește o situație încă tot încordată. Dezertările din armata guvernului sunt zilnice, iar numărul răsculaților crește în proporții amenințătoare. Știrile mai nouă din războiul italo-turc spun, că italienii transportă mereu trupe în Tripolitania și celelalte părți cucerite. Flota din Mediterană stă tot la înălțimea ce și-a ajuns'o în ultima acțiune inversunată.

De altă parte însă, cei doi împărați întâlniți la Baltisport urgitează cu tot prețul aplanarea dușmăniei dintre aceste două state beligerante.

Rusia și Germania. Joia trecută înainte de amiază, departe în Nord, bubuitul tunurilor au salutat pe doi dintre cei mai puternici, domnitori a-i Europei.

E vorba de întâlnirea lui Nicolae, țarul Rusiei și Wilhelm II, împăratul Germaniei.

Atențiunea tuturor statelor cu diplomații lor în frunte, urmărește cu un interes deosebit întâlnirea acestor doi puternici reprezentanți a celor două mari grupe de puteri ale Europei. Presa germană susține că această întrevedere ar avea de scop mai mult căsătoria prințului Adalbert cu frumoasă ducesă Olga, fata cea mai în vârstă a Țarului.

De altcum un ziar german: »Nord-deutsche Allgemeine Zeitung« zice: »Suntem convinși, că întrevedere din Baltisport precum și convorbirile dintre cei doi monarhi și miniștrii lor va avea o influință favorabilă asupra menținerii păcii și buneii înțelegeri între puterile europene«.

Ziarele din Petersburg deasemenea afirmă, că rezultatul acestei întâlniri va fi logodna lui Adalbert, cu Olga, dovadă, că Țarul și-a dus cu sine toate fetele. În aceeaș vreme însă unele ziare germane desmânțesc actul vreunei logodne.

În cercurile europene acest eveniment e primit, peste tot, cu o nedumerire nervoasă, cu deosebire diplomației franceze nu i-e pe plac, expri-

mându-se că încheierea unei căsătorii între casa domnitoare din Petersburg și Berlin înseamnă conturbarea echilibrului actual al Europei.

România și Bulgaria. Atitudinea acestor state balcanice se pare a se potrivi cu svonurile împrăștiate despre incidentul întâlnirii Țarului cu Wilhelm al II-lea.

Principesa Elisabeta care în anii trecuți încă era să se mărite, de astă dată se pare că va intra în mijlocul Slavilor. De sigur că acest lucru va da naștere necondiționată unei legături mai strânse între România și Bulgaria.

E interesant însă — dar poate că aceasta e taina culiselor diplomatice — cum poate adera presa română din Regat, pentru o astfel de apropiere, când Bulgarii, și în special presa bulgară propoveduește sus și tare că Dobrovia va fi alor odată, că precum Rusia a răpit României Basarabia, la fel a purces și România?

Ca ecou din afară în chestia unei confederațiuni româno-bulgare reproducem după »Seara« din București următoarele:

Ziarul »Jeune Turc« constată, că Bulgaria este aceea, care voește mai mult, ca ori-cine alianța statelor balcanice.

Prima încercare de alianță a Bulgariei a fost făcută la Atena, după-ce mai întâiu aranjase o excursiune a studenților bulgari în Grecia. N'a avut însă succes, din cauza, că intervenise chestiunea schismei.

Apoi diplomații bulgari au voit să organizeze o triplă alianță între cele trei regate slave din Peninsula Balcanică. Rusia însă s'a opus și a pus mari steruințe, ca planul Bulgariei să nu fie realizat, de teama ca nu cumva Slavii uniți să nu mai recunoască influința Rusiei.

Nici încercarea unei apropieri bulgaro-sârbe n'a avut succes, astfel Bulgariei nu-i mai rămânea, decât să se gândească la o apropiere cu România, ale cărei interese în Macedonia »nu sunt covârșitoare«. În Bulgaria este format un curent puternic în favorul acestei idei, dar ea va rămânea utopică, atâta timp, cât Turcia va fi exclusă din planurile Bulgariei«.

Diverse.

Artiștii noștri tineri prin Ardeal. Se știe, că iubii și talentații noștri bursieri au pornit o serie de concerte, prin cele mai de seamă orașe din Ardeal, ca astfel să deie dovadă despre puterea artei ce si-au însuși'o în vestitul oraș nemțesc Viena.

Mai în urmă, Joi 4 Iulie l. c. an fost în Albajulia.

Despre succesul acestui concert și impresia ce o au produs priu ivirea lor în vechea cetate a Bălgăradului, de care ne leagă amintiri așa de dulci și amare, iată ce ne scrie un pretin:

Aducând jertfa inimii lor curate și pe plaiurile noastre, a celor ce străjuim în jurul acelei cetăți de mărire ne-au sosit tinerii bursieri, ca prin ducele lor glas să înfloare sufletele dornice de artă, să ne poarte prin țara doinelor drăgălașe, să auzim glasul simpatic al fetei care cântă în amurgul sărilor de vară dulce — „Tu te duci badeo sărace“ — de pe pe vre-o coastă răslățită unde-și tângue durerea inimii la întâile fiori de dragoste și dor. Visuri dragi ne-au trezit în suflete glasurile tinerilor noștri, clipe de sărbătoare și mângăere.

Di Mărcuș mai ales a satisfăcut pe deplin așteptărilor. Vocea dsale melodioasă a ajuns să cuprindă ceva din puterea vijeliei câte-odată și din farmecul zilelor liniștite altă dată. Dsa ni se prezintă ca un cântăreț de întâia calitate, de prima forță.

Aiături Dnul Crișianu, în duetul din opera Don Carlos, s'a prezentat asemeni, ca unul dela care putem să așteptăm încă mult.

Ei păreau în acest duet doi frați ce-și spun cât se poate mai armonic păsurile inimii după timp lung, și îndepărtat. Dșoara A. de Barbu la pian și cu vocea de-asemeni ne-a delectat mult. Regretăm, că dșoara M. Cocorescu a lipsit..

Frumoasele clipe ce ai le au procurat nu li-le putem mulțumi altcum decât dorind-ule bine artiștilor noștri, succese strălucite pe drumul pre care au pornit; suflete nță-legătoare ce să-i adapostească pe acești tineri bravi și de talent, mândria noastră, nădejdea noastră. Să nu uite nimeni, că a părtini arta este a pune o petricică ori cât de mică va fi aceea la altarul cultural al neamului nostru. Iar o petricică cu inimă curată, în timpul de azi, e foarte mult.

— o —

Pentru cei nefericiți.

Pentru frații nenorociți de furia elementelor am colectat în Tihău dela: Alesiu H. Coste preot 5 cor. Ananie Sina curat. bis. 1 cor. Elie Burde econ. 1 cor. Alexa Martin econ. 1 cor. Ioan Martin cant. 1 cor. Costan Sina I. G. econ. 1 cor. Filimon Chira econ. Costan Opris 60 fil. Simion Grebla crăs. 50 fil. Din Var dela: Ioan Teglaș marii econ. 1 cor. Isai Grebla 1 cor. Georgica Sturz 1 cor. Georgiu Achim 1 cor. Ștefan Secheli 1 cor. Panfilu Tegla 1 cor. Iosif Prodan 20 fil. Gligor Sabău 40 fil. Chirila Muntean 60 fil. Cristian Grof 50 fil. Vasiliu Foltis 50 fil. Ioan Prodan Onuț 20 fil. Vasiliu Temeș 20 fil. Ioan Teglaș I. Panfil 20 fil. Vasiliu Grebla Ioan 20 fil. Vasiliu Grebla 20 fil. Georgiu Grebla I. Ion. 20 fil. Ioan Teglaș Siei 20 fil. Vasiliu Zaharie 30 fil. Teodor Teglaș 20 fil. Ioan Foltis 36 fil. Irina Prodan 20 fil. Nicolae Teglaș 40 fil. Petru Săvuș 40 fil. Zaharie Prodan 60 fil. Irina Grebla 20 fil. Vasiliu Prodan Onuț 20 fil. Total 24 cor. 56 fil.

Tihău la 4 Iulie 1912.

Alesiu H. Coste.
paroh gr-cat.

Noutăți.

Sborul lui Vlaicu la Arad va avea loc **Duminecă în 14 Iulie, după orele 3 pe câmpul Ciala.**

Datorința noastră a tuturor este, ca să ne însuflețim pentru aceasta mândrie a ne-amului și cu îndemnuri potențate să alergăm de pretutindeni la Arad în ziua aceasta, rugând pe Dumnezeu să ne apere pe acest „Soim“ îndrăsnit, de atacurile vre-unei eventuale clipe fatale...

Teologii sălăgeni au onoare a aduce la cunoștința Onoratului public românesc, că în acest an își vor aranja petrecerea de vară îndatinată, în decursul luni Iulie, în Jibou „Hotelul Unio“, în favorul bisericii greco-catolice române din loc. Invitățile vor urma mai târziu. *V. M.*

Vaporul „Impăratul Traian“ din nou a fost perchiziționat de italieni, pe când se afla în apropierea capului „Doro“, în drum spre Alexandria.

Numitul vapor românesc a fost somat prin trei focuri de tun de către terpilorul italian „Carabiniere“ să se oprească. Au venit apoi mai mulți soldați italieni și au examinat documentele vaporului și actele pasagerilor și neaflând nimic bănuitor s'au depărtat.

E interesant, că „Impăratul Traian“ cu aceasta este pentru a treia-ora obiectul unor astfel de perchizițiuni.

Din Maramureș. Se curentează postul de prefect în convictul gr-cat. român din Sigetul Maramureșului cu plata anuală de 600 cor. cvartir și proviziune întreagă.

Recursele să se trimită la subscrisul până în 1 August st. n.

Vor fi preferiți preoții celibi sau teologii absoluți.

Concursul pentru primirea elevilor în convict se va tine în 5 August. Se vor primi și elevi români cu plată anuală de 340 coroane.

Din ședința comitetului „Asociațiunei, pentru cultura poporului român din Maramureș“ ținută în Siget la 5 Iulie 1912. *Tit Bud*, vicar, directorul convictului.

Convocator. Cercul Gherla al „Societății pentru fond de teatru român“ își va ținea adunarea generală cercuală în Gherla la 14 Iulie 1912 a. m. orele 11 în localitățile institutului „Economul“.

Cadavrul lui George Caranda a fost transportat la Iași, la dorința părinților săi. Înainte de-a fi trimis, în București i-s'au făcut funerarii cu toate onorurile ce se pot da unui adevărat erou, rostindu-se și discursuri. Foarte mișcătoare cuvântări au ținut Zizi Cantacuzino și Petre Ștefănescu. Acest din urmă între altele a zis:

„Pământul, tiranul pământ, tovarășul soartelor vitregi, câtă să-ți arete și ție că al lui ești și dânsu-i stăpânul; iar ființa, locaș al atâtor doruri cinstite, obârșii de curate nizuințe, ca pe-un altar al unui zeu păgân, cu sângele și creerii tăi, l'a stropit..

Te-ai sfârșit ca un erou, ca un martir, și-ai încheiat șirul tinerilor ani“.

În Portugalia domnește o stare de lucruri critică de tot. E o disordine generală, a cărei origine se spune, că e de-a se căuta în zilele tulburi, de când cu detronarea lui Emanuel.

Hymen, Mărioara Măcelariu și Ioan Bacău, teolog abs. anunță celebrarea cununiei lor ce va avea loc în 14 Iulie n. la 5 ore d. a. în biserica Catedrală din Blaj.

Petreceri. Senatul școlastic gr-cat. din Habie invită la petrecerea, ce o va aranja la 14 Iulie st. n. 1912 sub conducerea dlui David Roman.

Dramă familiară. O înfiorătoare dramă familiară s'a petrecut în orașul Steglitz din Germania. O femeie, din cauza soțului său, care se purta foarte brutal cu ea și-a omorât 5 copii, vrând apoi să se sinucidă. Cazul acestei groaznice drame s'a petrecut astfel: Femeia deși era cu copil mic, abia de o lună, soțul ei care venia acasă aproape totdeauna beat, a început să o maltrateze în toată forma. Mai în urmă a bătut-o în mod așa de brutal, încât biata femeie a fugit din casa sa, cu cei cinci copii și s'a ascuns în odaia de baie din etajul al 3-lea. Acolo și-a înecat pe toți cei 5 copii. Poliția avizată fiind a pătruns în odaie și a aflat pe toți băieții morți afară din baie, iar pe mama lor în baie leșinată. Seara când s'a deșteptat a mărturisit cauza, care a determinat-o la actul acesta grozav.

Lăcuste și filoxeră în Ungaria. Din părțile decătră Dobrițin se vestește, că s'au ivit lăcuste în cantități grozave. Se spune că acești dușmani ar veni dinspre Italia.

De asemenea se anunță, dela comisiile autorizate, că în multe părți a dat filoxera așa că podgorii întinse, probabil, vor fi nimicite total.

Vifor groaznic s'a deslănțuit în zilele trecute asupra localității numită Tecuci, din România. Case întregi au fost descoperite de puterea vântului, altele dărâmate de tot. Pagubele se urcă la cifre considerabile.

O groaznică catastrofă s'a întâmplat pe căile ferate americane, aproape de gara Corning. Un tren accelerat s'a isbit cu o așa putere, în altul de persoane încât a trecut prin el. Sunt 30 de morți și vre-o 50 de răniți.

Țiganii iarăși au început să hoțească pe Pusta cea mare a Ungariei. De curând au prins o bandă întreagă, care s'a aflat că trăiește numai din furturi și omoruri.

Urmările relațiilor unei nemțoaice cu un negru. Un cas foarte interesant a oferit oamenilor de știință, nașterea al lor doi gemeni, dintre cari unul e alb iar al doilea negru. Femeia, care a dat naștere acestor doi gemeni a mărturisit că se află în relații cu un negru. Casul acesta este în contradicție cu teoria, că progeniturile unui negru trebuie să aibă culoarea acestuia.

Mijloc în contra pierderii de parapiee. Medicul Ioan Oberth din Mediaș, a descoperit un mijloc în contra pierderilor de parapiee. Se știe, că întri în restaurant, în gară etc. din o mică greșală, de cele mai multe ori te trezești fără ploier. Descoperirea numitului medic se bazează pe aceea, că parapieul prin un fir este pus în legătură cu pâlăria. Pentru invenția aceasta, care de altcum s'ar părea neînsemnată, Oberth în Austria și Germania a primit 36,000 cor.

Posta Redacțiunii.

— o — La rubrica „Diverse“, Mulțămite. Pe la Blaj când vii?

„Negură“. Cerem scuze pentru modificările ce le-am făcut. Altcum nu s'ar fi putut. Pentru cele trimise mulțămite.

Sântgeorgiu. Trimite-ne ceva și atunci se poate!! Când voiu avea vreme îți scriu.

Partea Literară.

Câteva date privitoare la Trecutul meseriilor și negoțului în orașul Blaj.

(Continuare).

Prețul muncii.

Intre toți industriașii din Blaj, se pare, că mai bine câștigau tipografi și compac-torii.

Pela 1782 tipografi se plăteau în bani și în naturale.

Petru Typographu, cu contract, iea pe lună 25 R fl.¹⁾ și 55 ½ cr., câte un culegător 5 fl. 57 cr., tipăritorul la negru 4 fl. 15 cr., cilindrarul acoloși 3 fl. 24 cr., tipăritorul de roșu 3 fl. 24 cr. și cilindrarul la aceeași culoare 2 fl. 23 cr. Iar în naturale, — în grâu — fiecare capătă 2 ferdele pe lună.

Zece ani în urmă (1792), se plătește tipografului Ștefan Huszi 12 fl. pe lună, culegătorilor câte 6 fl., drugarului 6 fl., cilindrarului 5 fl., tipăritorului 5 fl. și 6 fl., vârsătorului de litere 5 fl. și 6 cr. iar cu-riștorului de litere 3 fl.

Azi ni-se par puțini banii aceștia, dar pe atunci erau foarte mulți. Nici funcțio-narii celui mai mare oraș din Transilvania nu erau mai bine plătiți. În Ciuj de pildă, pela 1780, fibirăul, cel dintâiu funcționar al orașului, avea 300 fl. la an., un senator 100 fl., un notar 100 fl., casarul orașului 130 fl., economul orașului 150 fl., solgăbi-răul fiscoal 20 fl., avocatul orașului 30 fl. etc.²⁾

La 1808 conducătorul tipografiei, Huszi, cel amintit, care știa sculpta flori și caractere, căpăta la an 250 fl.

În același an, căpăta pe lună:

Ioan Dilika, culegător	10 fl.
Elie Bugner, culegător	10 »
Basiliu Szóts, culegător	10 »
Iosif Rajka, culegător	10 »
Iosif Bereczki, drugar și vârsă-tor de litere	10 »
Simeon Popovits, tipograf	10 »
Ianza Ferkó, drugar	10 »
Andrieu »cilindrarul«	9 »

După raporturile de traiu de pe vre-muri, plățile tipografilor cu sumele amin-tite erau foarte proventuoase, la tot cazul mai bune decât cele mari de azi, când scumpețea nu te îngăduie să mai trăești.

Asemenea câștigau bine și compac-torii. La 1782 se compactează un Mineiu cu 2 fl., un Catavasier cu 15 cr., un Abece-dar cu 3 cr., un Acaftistier în table aurite cu 1 fl., o Evanghelie cu 1 fl. 8 cr. Dar la 1792 Ioan Ciacian, »legător de cărți« ade-verește, că a legat popei Mateiu din Geoa-giu o Evanghelie pentru 4 fl. vonași.³⁾

La 1809 numai tipografia plătește compactorului 240 fl., la 1810: 213 fl., la 1815: 903 fl. 46 cr. În schimb însă la anul 1812 compactorul abia face 65 fl. 24 cr., la 1813: câștigă 158 fl., la 1814: 198 fl., la 1815: 1363 fl., la 1816: 1089 fl. 30 cr., la

1817: 1634 fl. 48 cr. Deci în unii ani câș-tiga un compactor de 2, 3, 4 ori mai mult decât un profesor.

Prețul muncii celorlalți meșteri se prezintă în felul următor:

Zidari. La 1782 ziua unui zidar-măes-tru se plătește cu 30 cr., iar a unui ajutor cu 15 cr.

Lăcățari și fauri În 1782 o secure de tăiat lemne e cu 48 cr., pentru o chee se plătește 15 cr., o potcoavă de cal din ferul omului costă 1 ½ cr., aplicarea ei iarăși 1 ½ cr., Călugărul Macarie își potcovește cizmele pentru 6 cr., cu ferul faurului, fe-recarea unei roate costă 24 cr., 100 cuie de lețuri câte 15 cruceri, 100 cuie de pot-coavă de cai iarăși 15 cruceri, țiganul Antonie face 3850 cuie de fer din ferul o-mului cu 1 fl. 55 cr., pentru o lăcată pe hambar i-se dă 6 cr.

Mășari și rotari. În anul 1782 o roată nouă se face cu 1 fl., la 1793 un scaun nou se vinde cu 30 cr., și un pat se face cu 20 cr.

Croitorii. Croitorul dela 1782 coasă pantalonii unui cleric pentru 37 cr., 28 re-verenzi și 2 perechi pantalonii le coasă pen-tru 24 fl.

Giobotarii. La 1784 o păreche de cizme fine pentru vice-rectorul seminarului costă 2 fl. 38 cr., o păreche mai ordinară pentru clerici 1 fl. 37, o păreche de cizme din pele de vițal pentru oameni de rând 1 fl. 15 cr., pentru facerea a 44 părechi de cizme seminarul plătește 24 fl. 12 cr., pentru cu-sutul unei părechi de cizme 42 cr. La 1803 cizmarul Iosif Ianza coasă părechea de cizme cu 42 cr. și căpătează o păreche cu 30 cr.

Tălparii și curelarii. La 1782 curelarul face 4 potinge la leocele unui car, cu 1 fl., un ștreang la ham și eumperi cu 4 ½ cr., și un cărbaciu de vizitiu cu 7 cr. La 1793 tălparul vinde 28 pei de cordovan cu 28 fl. 42 cr.

Măcelarii. La 1782 măcelarul vinde carnea de bou, la funt cu 1 ½ cr., un funt de carne de porc cu 3 cruceri și jumătate, cum-păra un vițal cu 3 fl., un bou de belit cu 11 fl. 52 cr., o piele de miel o vinde cu 12 cr., o pele de vacă cu 3 fl. 11 cr. și o pele de bou cu 4'65 fl., belește un bou pentru 17 cr., carnea unui miel se vinde cu 24 cr., și în acel an se cumpără carnea din o oaie cu 48 cr., un funt de carne de oaie cu 1 cr. și un funt de slănină cu 7 cr. La 1794 un funt de carne de bou cu 3 cr., dar se vindea și cu 2, un funt de carne de oaie cu 2 cr., cea de porc cu 4 ½ cr.

Negoțul.

În prăvăliile mici dela sfârșitul vea-cului XVIII se aflau cei mai mulți articoli trebuincioși pentru cumpărătorii din Blaj, și jur, măcar că nu era o singură prăvălie, care să poată semăna cu una de frunte de azi.

Iată câțiva articli de pe acelea vre-muri (1782):

1 ferdelă de var	fl. — 09
1 cupă de oțăt	— 03
1 funt de lumini de său	— 11
1 pălărie lată pentru clerici	1'40
1 cingul pentru clerici	1'06
1 cot de pânză fină pentru chemași	— 20
1 cot de postav pentru nădragi	1'—
materie neagră pentru rassă călu-	

gărească, 1 cot	— 63
materie roșie pentru rassă călu-	
gărească, 1 cot	— 30
1 sticlă pentru apă (de o cupă)	— 15
1 pocal mare	— 4 ½
1 pocal mic	— 03
1 ferdelă de arpăcașă	1'52
1 ferdelă păsat de meeii (köleskása)	1'52
1 octalie de urez	— 12
1 funt de piper	— 98
pănură ordinară de cioreci, 1 cot	— 15
pantoloni unui teolog	— 24
1 sapă	— 24
1 funt de pește sărat	— 12
1 chemașă	— 14
1 cot de pânză ordinară	— 03
1 cuțit și o lingură	— 30
1 salvetă	— 24
1 cute pentru ascuțitul coasei	— 03
1 scândură mai mare	— 06
1 funt de chinovar	6'20
postav vânat, 1 cot	1'08
postav negru 1 cot	1'03

Se mai vinde afară de aceasta în bol-tele din Blaj hârtie, năfrâmi, șofran, brânză, miere de trestie, ulei, de lemn, de in, mătasă, ață, ață sură, galaschiu, copcii, nasturi, ștreanguri, cuie de lețuri, cuie mă-runte, roșele, săpun, scrobeală, ciară roșie, sfredere, căpestre, rășină, mandule, semințe de chimin, stafide, ace, țeruză, flanel, cio-rapi, organtin, piatră pucioasă, paraplee, cretă ș. a.

Prăvăliile sărace și strâmte ale Bla-jului din veacul XVIII, ale căror mărfuri de celea mai multe ori încăpeau pe obloanele ce se lăsau în fiecare dimineață pe un po-ciump și se ridicau în fiecare șeară cu câștigul lor modest — abia după 1800 încep a se lărgi și a lua obrazar de bolte o-rășenești. Negoțul românesc se înălța mai ales prin boitele lui Mihaiu Rátz alias Grecu († 1819) și George Brâncea († 1823), amân-doi băștinași din Blaj, pe cari în atară de avere, îi stimula priceperea și hărnicia deo-potrivă.

La 1820 aflăm un nou negustor ro-mân, pe Ilie Neagoe, iar la 1822 pe George Muntean.

Dar în sfârșit negustorii români băști-nași pela 1835, nu putură să impedeze descăli-carea zmerită a unui armean din Ibașfalău, Daniel Ödön (1805—1880), care în curând avea să adune bogății în Blajul sărac, dimpre-ună cu alți doi conaționali ai săi, Kovrig Ti-vadar și Pongratz Kristof, așa, că în scurtă vreme își aveau casele lor în piața Blajului, și mai apoi devin și bogățani, în vreme ce negustorii români, cari nu erau destul de stăruitori și pricepuți — să nu zicem vi-cleni — în arșugul lor, rămăneau tot în strâmtoarea lor tradițională. Străinii câș-tigau moșii, iar »grecii« noștri, cum îi numea poporul, și se numeau înșiși, în loc să facă spor, vindeau și ce aveau.

Trebuia un nou spirit, ca și între negustorii români să se desvoalte pe alte temeieri mai largi, și mai solide comer-ciul. Dar pentru aceasta nu sosi timpul potrivit până târziu în anii zilelor noastre, când în-adevăr trebuie răpit, recucerit, cu îndărjire, acest teren de câștig, care în Blaj, mai mult decât ori cui negustorilor români com-pete.

Deie Dumnezeu că în viitorul cel mai apropiat, să cucerim și acest teren cu de-săvârșire!

¹⁾ 1 R fl. (flore renens) = 60 cr.

²⁾ Iakab Elek, Kolozsvár története. Budapest 1888, vol. II, pag. 507, not.

³⁾ 1 fl. vonaș = 51 cr.

Piața Blajului înainte de 1800.

În legătură cu negoțul vechiu să vedem, cum era și piața Blajului în vremile acestea. Aici nu înțelegem felul, cum prosopția piața Blajului înainte cu 100—150 de ani. Înțelegem numai prețurile, cari se căpătau pentru diferite mărfuri, ce se îngrămădeau aci spre vânzare.

La 1782, după cât am putut aduna mărfurile și prețurile de pe aceea vreme, în piața Blajului se vindea:

1 ferdelă de fasole cu . . .	fl. —27
1 ferdelă de cucuruz cu . . .	—17
100 grinzi de stejar cu . . .	17—
38 pui de găină cu . . .	123
1 găină cu . . .	—04
1 găscă cu 7 și 9 cr.	
1 car de lemne de foc cu . . .	—16
1 coșarcă de mere cu . . .	—25½
1 orgie de lemne cu . . .	3—
1 octavie de unt cu . . .	—31
1 ferdelă de mazăre cu . . .	—42
1 legătură de ceapă cu . . .	—17
1 ferdeică de morcovi cu . . .	—15
1 cană de apă cu . . .	—03
1 rață . . .	—07
1 găscă . . .	—12
1 ferdelă prune uscate 30 și 45 cr.	
1 ferdelă prune proaspete . . .	—20
22 purcei cu . . .	420
48 găini cu . . .	532½
3995 ouă de găină . . .	2437¾
167 pui de găină . . .	1056¾
1 ferie de vin bun . . .	—51
dar în acelaș timp se vinde	
specia mai bună și cu . . .	240
1 ferie de bere . . .	—36
Pela 1793 o ferie de vin 32 cr. Vin	

se producea pe atunci foarte mult în vilele Blajului, și era foarte vestit în țeara întreagă. Un învățat german Karl Gottlich v. Windisch pela 1790 vorbind într-o carte a sa despre Blaj, spune, că „... locuitorii aceleia (adeică a Blajului), cari cultivă vinuri bune, sunt Unguri și Valachi, cari se par a fi mult mai culți (gesitteter) decât ceilalți compatrioți ai lor.“¹⁾

În anul 1797, precum cetim într-o însemnare a popii Avesalon din Arpașul de jos, de când a fost la popie la Blaj, „au fost mare efitșug de bucate: ferdela de grâu 3 duce,²⁾ de cucuruz 4 creițari³⁾).

Adusul unei orgii de lemne dela Țapu: 1 fl. 42 cr., iar lemnele cumpărate acolo: 1 fl. 42 cr.

Fericite vremuri față de zilele noastre, când se spăimântă omul de seumpetea nebună. Pare că nu-ți vine a crede, că au fost și vremuri, când se trăia așa de eftin și așa de bine.

(Va urma)

Dr. Ioan Rațiu.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Cathrein: *Concepția catolică despre lume, cartea II. Creștinul*, traducere de B. Falenski, Craiova 1912. Publicația aceasta

¹⁾ Geografie de Grossfürsten thums Siebenbürgen. Pressburg 1790, pag. 93—94.

²⁾ O dutcă sau șuștacă era 6 cr., deci o ferdelă de grâu făcea 18 cr.

³⁾ Iorga „Scrisori și inscripții Ardelene și maramureșene.“ București 1906, vol. II. pag. 206.

e al doilea volum din minunată carte a iesuitului Cathrein și tractează despre revelațiune și biserica lui Isus Hristos, insistând în partea întâia asupra învierii și divinității lui Isus Hristos și documentând pe deplin aceste două adevăruri, — iar în partea a doua vorbind despre însușirile bisericeii cele adevărate și dovedind că toate notele aceste numai biserica catolică le are. Cartea aceasta poate fi foarte folositoare unui preot, de aceea o și recomandăm cu căldură. Prețul ei e de 1.80 cor.

Ioan Roșu: *Triumful creștinismului*, Blaj 1912 cuprinde frumosul articol al colaboratorului nostru, a apărut în n-rul de Paști al „Unirei“, costă 1 cor.

Gavriil Todica: *Studii științifice anul II. fasc. II.—III.* Arad 1912. Chestiunile ce tractează autorul în aceste două fascicule sunt curat economice financiare: băncile, banii, bursa, cartelurile, comerțul, convențiile ș. a. și sunt scrise cu competența și serioșitatea cunoscută.

I. I. Lăpădatu: *Banca generală de asigurare*, Sibiu 1912, Conferența ținută la Săliște asupra celei mai noue instituții românești și publicată și în broșură spre a fi cunoscută în cercuri cât mai largi.

S. Mehedinti: *Către noua generație* cuprinzând articoli scriși cu multă căldură și competență asupra crizei bisericești, de care era sguduită biserica din regatul român, și asupra unor chestiuni școlare actuale. Învățătul autor concludă la o temeinică reformă a clerului și la selecțiunea celor puși în fruntea învățământului, ca să rămână școala, ceea ce trebuie să fie și să nu fie sguduită de alte curente, străine ori chiar dușmane instrucțiunii.

I. Nenitescu: *Poezii*, ediție compactă, București, editura institutului grafic „Minerva“. În acest volum sunt adunate toate poeziile publicate de repausatul mai înainte sub titlul Flori de primăvară, Pui de lei și Șoimii dela Răsboieni. Celea mai multe din aceste cântece sunt răsboinice, autorul însuși luând parte la răsboiul independenței.

Dr. Petru Hetcou: *Poezia populară din Bihor*. Beiuș, tipografia Doina. Autorul face un scurt istoric a suferințelor îndurate în decursul veacurilor de țaranul român din Bihor, spre a putea arăta influința ce aceste au avut asupra sufletului său nobil și uman, și studiază apoi graiul și poezia populară, pe care cu multă sirguintă a colectat-o dela țaranii bihoreni. În partea a doua dă probe de poezie. Colecția aceasta a dlui Hetcou vrednicește toată atențiunea și ar trebui continuată pe o scară mai estinsă.

Nr. 116 Balzac: *Amorul născut* traducere de D. Karnabatt, e un roman inedit a marelui scriitor francez, a apărut de abia în timpul din urmă.

Nr. 117. Lungianu: *La Cruci*, icoane dela țară, cuprinzând cinci povestiri din viața țărănească.

Din Biblioteca populară a Asociațiunii a apărut:

Nr. 12. Povestile unchișului sfătos, *Ercule de Petre Ispirescu*. Prețul 30 bani.

Nr. 13. *Cum să trăim?* Povește doctorești de dr. Aurel Dobrescu, prețul 30 bani,

Povestiri pentru copii și tinerime publicate de Radu Prișcu și Didi Musler. Brașov.

Școala românească din Ungaria în anul 1911 de dr. Onisifor Ghibu, Sibiu prețul 50 bani.

Cum s'ar putea asigura viitorul școlii românești din Ungaria, de un dascăl din Ardeal.

Verbele auxiliare: sunt, am, voi, de dr. Octavian Prie profesor gimnazial în Blaj. Se poate comanda la librăria seminarială din Balázsfalva—Blaj. Prețul 60 fil + 5 fil. porto.

A apărut: *Elemi Népiskola Ertesítő könyvecské* — Indice pentru școlile populare primare. Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porte

Se află de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

Carte de cetire maghiară pentru clasele: V. și VI. a școlii primare cu limba de propunere română, de Ioan F. Negruțiu și Petru Ungurean. Carte aprobată pentru școlile primare prin ordinul ministerial Nr. 5,9421—1910.

Vatra familiară. Indemnuri și sfatur pentru vieța casnică. Cea mai potrivită carte pentru săteni! Cuprinde sfaturi creștinești și în o foarte frumoasă limbă populară. E editată de societatea de lectură a Clericilor din Seminarul Blajului. Se află de vânzare la oricare Librărie românească. Prețul 30 bani

A apărut din Biblioteca „Minerva“ următoarele broșuri Nr. 115. Simonis: *Pagini romane* traducere de I. Constantinescu Delabaia, cuprinzând două povestiri din viața veche a romanilor: Ospățul lui Lucullus și O nuntă în Cartago. După fiecare povestire se dau lămuriri prețioase despre oameni și obiceiuri.

O vișoară piesă populară în 3 acte de Octavian Prie (pag. 99). Se află de vânzare la librăria seminarială din Balázsfalva—Blaj și costă 60 fil. plus 10 fil. porto.

Proprietar-editor: AUREL C. DOMȘA.

Redactor respons.: AUGUSTIN GRUIȚIA.

MOBILE

Dormitoare, prânzere, chilii de domni, saloane, aranjare completă de hotel, cafenele și castele, mobile de fier și de aramă, tapete, perdele, policandre și pianuri se spedează ori unde

cu bani gata sau în condițiuni de plată foarte favorabile.

Un mare și pompes album de mobile 1 cor. La aranjări complete se trimite agent cu modele, ori unde, fără a se socoti spese pentru asta.

Modern Lakberendezési vállalat
Budapest, IV., Gerlóczi-utca 7. sz.
(88) 76—104 (Központi váróháza mellett).

Capital social Coroane 1.200.000.

Telefon Nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

„Banca generală de asigurare“

societate pe acții în Sibiiu—Nagyszeben

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii: **Parteniu Cosma**,
directorul executiv al „Albinei“ și prezidentul „Solidarității“.„Banca generală de asigurare“ face tot felul de asigurări, ca
și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocește: **asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.**

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare“ le face în condițiile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaii de încredere ai societății.

Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat.

Persoanele cunoscute ca acvizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

»Banca generală de asigurare« dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire, că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare“
Sibiiu—Nagyszeben. Edificiul „Albina“.

(1) 28—52.

Când cumperi săpun, cere și primește

apriatși lămurit, numai săpun
CLUJAN
(de al lui Henrich)**Săpun de glicerin**
„ „ **gălbinaș de ou**
„ „ **mandule**
„ „ **marmorat.**Fabrica de săpunuri medicali din Cluj-
mon. de a ajuns la renume
punit de a își pregătește să-
prețioase și absolut **inofenzive.**
(68) 4—?**INVĂȚĂCEL.**

Să primește în Prăvălia de manufactură și mărfuri curente un băiat care a absolvat 1—2 clase gimnaziale sau asemenea școli.

Pe lângă limba română să recere vorbirea unei limbi a patriei.

A se adresa la

August Stupariu
Blaj

Balázsfalva—Blasendorf.

(71) 5—6

Institut de asigurare ardălean

„Transsylvania“

SIBIIU

Strada Cislădiei 1—5.

Edificiile proprii.

recomandă

☞ **Asigurări împotriva focului** ☞

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

✦ **Asigurări pe viață** ✦

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1911 . . . . . K. 5,275,798.23
Capitale asigurate pe viață achitate . . . . . „ 5,146,556.86
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1911 } foc „ 127,763,744.—
} viață „ 10,931,322.—
Fonduri de întemiere și de rezervă . . . cor. 2,520,492.—☛ **Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.**

Persoane versate în achiziții cu cereuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(5) 68—?

A apărut

ANTOLOGIONUL
sau
MINEIULtomul I carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeescilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I, legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II, care e în lucrare.

Prețul tomului II, se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f. 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.